

2010

Nyhetsbrev fra foreningen Forn Sed

Om foreningen Forn Sed – FFS

FFS er et trossamfunn godkjent av Den norske stat. FFS fungerer dessuten som en vanlig interesseforening med stats- og kommunal støtte for alle medlemmer i hele Norge, og følger alminnelig, demokratisk foreningsskikk i vedtak og økonomi.

FFS favner norsk folketro med røtter i nordisk myterikdom og oppmuntrer til en personlig, lokal religiøs omsorg med det enkelte menneske i sentrum av seg selv og et foreningsmiljø.

FFS oppmuntrer alle til å lære om eldre lokal skikk og bruk, eldre språk, håndverk, kunstutøvelse, musikk og klesdrakter, eldre kampsport og idretter – og den viktige åpenheten gjennom følelser dette gir inn mot folketroen og den åndelige verden. Å passe på fornminner og bli *kjent* med dem gjennom følelser og i respekt, ser vi som naturlig og formålstjenlig i seg selv; likeså med bygdebøker, folklore og lokalhistorie – nedskrevne naturlige erfaringer fra folk og folketro. Alt dette henter vi inspirasjon fra.

I FFS kan du få impulser til å bygge opp din egen lokale folketro-kunnskap, og gjerne utvikle respekt for flere unike identiteter i Det Guddommelige. Du kan bidra til å styrke humanistiske verdier bygd på menneskerettighetene gjennom det personlig religiøse kulturlandskap.

Medlemskap i FFS?

Vil du støtte oss (økonomisk) ved medlemskap i vårt trossamfunn? Du kan selv styre stats- og kommunale midler for godkjente trossamfunn til FFS ved å bli medlem. Slik kan du fritt støtte foreningens arbeid og også fritt hente impulser fra miljøet. Mer informasjon om medlemskap finner du på vår nettside: www.forn-sed.no.

Innhold

Bidragsterne til dette nummeret	s. 4
Lederens hilsen: En metafysisk hilsen	s. 5
Fra den eldre Edda: Utdrag fra Håvamål	s. 8
Artikkel: Overganger til dødens verden i vikingtiden	s. 9
Reportasje: Onde ånder, jotner, vetter el. tilfeldigheter?	s. 18
Anmeldelser: Musikk anbefales	s. 21
FFS-nytt: Årsmelding for 2009	s. 24
FFS-nytt: Bilder fra Fjorblotet 2010	s. 25
FFS-nytt: Referat fra Årsmøtet 2010	s. 29
FFS-nytt: Aktivitetskalender	s. 35

Bidragsterne til dette nummeret:

Øyvind A. Siljeholm (leder; FFS-styret) er gift og bor i Enebakk kommune. Han jobber til daglig med IT i det offentlige, er styremedlem og leder (forstander) for FFS.

Ivar L. Hille (skriver; FFS-styret) er en engasjert åsatroer som er gift og har barn. Han har mastergrad i Nordisk viking- og middelalderkultur fra UiO og jobber til daglig i Oslo med arkivering. Ivars hovedinteresser er norrøn tro, historie, naturvern, trening og film. Ivar ble valgt til FFSs skriver på årsmøte i vår (2010).

Ine Rosland (kasserer; FFS-styret) jobber til daglig som pedagog. Har drevet aktivt med norrøn tro, kultur og kunst de siste 12 årene på hobbybasis. Hun er styremedlem og kasserer i FFS.

Thomas Gramstad (web-wizard for FFS; ikke-medlem av FFS) spiller didjeridu og djembe, og er opptatt av verdens-, fusjons- og tradisjonsmusikk. Han jobber med IT i Oslo og virker som skribent, er opptatt av digitale borgerrettigheter og frie kultur og kunnskaps allmenninger, og er ”arbeidsmedlem” i FFS.

Gunnhild Hagberg-Karlsen (redaktør for *Ni Heimer*; ikke-medlem) er cand.philol. Har de siste årene bl.a. bedrevet et norrønt kulturformidlingsprosjekt (Sommerblotfestivalen) og jobber med ulike former for tekstarbeid og kulturproduksjon til daglig. Hun ble gjenvalgt som redaktør for *Ni Heimer* på årsmøtet i vår (2010).

Tusen takk til Kjell Stranden

som har bidratt med korrekturlesning av tekster til dette nummeret.

Alle tekstbidrag, bortsett fra referatet fra årsmøtet og årsmeldingen, representerer den enkelte skribents egne meninger og er dennes åndsverk – og gjenspeiler ikke nødvendigvis FFS sin oppfatning.

Lederens hilsen:

En metafysisk hilsen

Jeg ønsker alle lesere og bidragsytere av *Ni Heimer* en fin høst og et ”VÆR HILSET”.

Og om du vil, så tar du denne hilsenen med i din religiøse hverdag, i din følelse av nærhet.

Vi i foreningens styre har lagt og nedlegger en del arbeid i foreningens ritualer og i å utforme god åndelig praksis. Som eksempel kan man si at denne ritualtekniske formen er preget av den norske åndelige selvstendighet og at vi vil gjøre ritualer ute i naturen, der vi best er preget av isens kulde og bålildens varme i beina.

Det naturlige møtet i åndelig livsintegrering blir til mens vi går vår livsveg med våre føtter. Sammen kan vi forme nyere norrøne tradisjonsbæringer for oss selv, vi kan inspirere våre samtidige og vi kan legge et godt arbeid til grunnlag for etterslekten. Om det passer deg, kan du bruke et medlemskap i vår forening mens du går denne veien.

Høsten er en naturlig tid for ettertenksomhet og vinterforberedelse, og like naturlig som sommeren går over til høst og vinter, så vet vi også at døden kommer en gang i livet.

Sammen med dette nummer av *Ni Heimer*, sender vi også ut et hefte om Viljeserklæring ved begravelse. Heftet er en hjelp til å utforme rammer og innhold for egen begravelse for de som ønsker det.

Styret i Foreningen Forn Sed ønsker også med dette heftet å bidra som en moderne religiøs organisasjon i Norge (over 10 år gammel), å inspirere til din lokale rett til å uttrykke en personlig og høytidelig overbevisning også om begravelsen, og vi ønsker at alle skal kunne

Lederens hilsen:

uttrykke sin religiøse selvrespekt også rundt dette. Du står selv fritt til å velge mellom eldre lokale religiøse tradisjoner og nyere skikker, og at dette skal kunne være ditt eget valg.

Jeg oppmuntrer hver og en til å la sommerens bugnende liv og høstens vakre høstfarger få prege seg, og om, og når du vil, kan du arbeide mer på en Viljeserklæring og din egne rammer for begravelsen.

Stemningen av alvorlighet og omtenkksomhet for sine etterlatte, er helt naturlig å få ved tanke på døden og adskillelse, så ikke føl deg presset eller nedstemt, men heller at du i kjærlighet og omtenkksomhet til deg selv og andre kjære rundt deg, nå lever ditt liv ut naturlig og praktisk – som du kan. Og så lar du døden være en passiv naturlig hendelse av selve livet ditt siden. Ta gjerne en kopp kaffe eller te sammen med noen du har tillit til og drøft dine følelser, synspunkter og forslag rundt en mulig viljeserklæring.

Generelt vil det religiøse miljøet i FFS søke å oppfylle behov for livsriter som vi alle har ved livets store milepæler. Ritualene våre må både holde oppe en nøytral demokratisk og humanistisk etikk og de må også gi rom for individuell og personlig utvikling og lokal geografisk og trygg personlig religiøs utfoldelse.

FFS sin organisering som standard norsk forening gjør at trossamfunnet vårt omhandler vår personlige religiøse anstendighet og vi ønsker riktig kulturbruk av de statlige støttemidler til vårt offentlige trossamfunn. Den personlige utfoldelsen varierer mye fra menneske til menneske og fra lokal miljø til miljø i Norge, og derfor legger FFS styret sentralt seg på et minimum av felles arrangement sentralt, og gir noen få retningslinjer utformet i bl.a. ritualer og allmenn kulturinformasjon. Det enkelte medlem har retten til å utforme og danne lokale private grupper. Vi i FFS oppmuntrer at medlemmer gjerne danner lokale lag for lokalt fellesskap og for sterkere lokal utfoldelse utover det vi greier gjennom foreningen.

Lederens hilsen:

I foreningen lar vi de historiske rammene av norrøn og samisk tro i kulturutveksling med den store religiøse verden forme oss til dagens religiøse sedvaner. Betydningen av religiøse ritualer for person og samfunn blomstrer opp, de endrer seg og dør, og spirer opp – virkelig og ekte på ny inne i vår personlige egenutvelgelse for vår personlige veivalg for sjelen.

De muntlig overleverte lokale sagn og fortellinger fra norske og samiske bygder og lokale hellige steder er nå for det meste nedskrevet i bygdebøker og av historielag. Disse danner sammen med eldre sagn- og eventyrsamlinger og eldre samiske og norrøne nedskrevne fortellinger et historisk bilde på en gammel og rik guddommelig og lokal åndelig naturlig mangfoldighet som enkeltindividet i dag kan åpne lokalt når man søker med familiære og stedlige og personlige røtter. Dette er et rikt lokalt åndsmateriale i Norge, fra by og bygd til åkrer og skog, fra fjell og vidde til øyer, holmer og skjær i havet...

Hilsen
Øyvind A. Siljeholm,
Leder, FFS

fra Den eldre Edda:

Hávamál, som betyr "den høyes tale" (altså Odins tale), er et didaktisk verk sammensatt av flere dikt fra Den eldre Edda-samlingen. I dem finner vi leveregler satt sammen med mystisk visdom fra Odin selv.

Utdrag fra

HÁVAMÁL

76.
fe dør,
frender dør,
en selv dør på samme vis;
men ordets glans
skal aldri dø
i ærefullt ettermæle.

77.
fe dør,
frender dør,
en selv dør på samme vis;
jeg vet ett
som aldri dør,
dom over hver en død.

76.
Deyr fé,
ðeyja frændr,
ðeyr sjalfr ít sama,
en ordstírr
ðeyr aldregi
hveim er sér góðan getr.

77.
Deyr fé,
ðeyja frændr,
ðeyr sjalfr ít sama,
ek veit einn
at aldrei ðeyr:
ðómr um dauðan hvern.

Teksten fra *Hávamál* er hentet fra <http://www.arild-hauge.com/religion.htm>

Artikkel:

Overganger til Dødens verden i vikingtiden

av Ivar L. Hille

I vikingtiden (ca. 800 e.v.t – ca. 1050 e.v.t) fantes det et mangfold av forestillinger rundt døden og ritualer for menneskenes overgang til den. I denne artikkelen skal jeg redegjøre for hovedtrekkene rundt vikingtidens gravskikker og dødsriter som er kjent fra vitenskapelig litteratur og kilder og drøfte mulige forestillinger knyttet til dem. Det vil kunne gi oss en liten pekepinn på hvordan en typisk begravelse var i tiden før kristendommen kom til Norden og hvilken funksjon graven hadde. Denne artikkelen skriver jeg derfor også i lys av at det for åsatroende i vår tid er mulig å prøve å rekonstruere noen av de gamle begravelseskikkene.

Minneplassens form og beliggenhet

I dagens Norge ligger de fleste døde samlet i viet jord på kirkegården, mens det i vikingtiden var vanlig å ligge mer i nærheten av den gjenlevende slekten, gjerne på gården eller en plass like ved. Dette kan ha gjort det lettere å ha en nærmere forbindelse med sine døde forfedre siden gravene ble mer synlige og vanskelige å glemme. Samtidig kunne gravene bidra til slektens og gårdens fruktbare kraft. Det har vært mye diskutert om de førkristne gravene har ligget i en spesiell retning. En teori er at inngangen var i vest og gravkammeret i

Artikkel:

nord, men dette har vært vanskelig å påvise i forhold til arkeologiske funn. Andre har hevdet at gravene har vært orientert i forhold til ferdselsveien ved graven. Det som kan sies med sikkerhet er at de hedenske gravene ikke var fast orientert i østvest-retning mot soloppgangen slik de kristne gravene var.

Vikingtidens mennesker praktiserte både branngraver med aske, jordfesting og gravlegginger med delvis brente bein. En årsak til at både kremasjoner og jordfesting ble praktisert i vikingtiden, kan i mange tilfeller ha vært praktiske hensyn. Om vinteren ville det være vanskelig å grave dypt i frossen jord og det er derfor trolig at branngraver var vanligere i den kaldeste årstiden. Utstyr har ofte vært plassert både i branngraver og i ubrente graver. Det kunne være bruksutstyr, smykker, pryding, våpen og dyr.

Skisse av Osebergskipet

Den gjenstanden som kjennetegner vikingtidens graver mest er båten. Både Osebergskipet og Gokstadskipet er som kjent funnet i store gravhauger og mye av det flotte gravutstyret kan ses på Vikingskipshuset på Bygdøy. Det er funnet over 150 båtgraver langs hele kysten av Norge helt nord til Tromsø. Båten kan ha vært plassert i graven for at den skulle brukes på ferden til dødsriket og ellers i livet blant de døde. Det kan tolkes som et form for offer til den døde. Men teknisk sett tilhørte gjerne gjenstandene den døde fra før slik at det var

Artikkel:

mer snakk om å forsikre seg om at den døde fikk dem med seg videre. Selv om dette trolig var det primære motivet for å legge gjenstander i gravene var det sannsynlig at også mer jordnære ønsker om å gi slekter status og signalisering av makt spilte en viktig rolle for disse ritualene. Den fysiske plasseringen bidro også til dette. For eksempel er de storslåtte Borrehaugene i Vestfold plassert ved et smalt parti av Oslofjorden slik at de var godt synlige for forbipasserende skip. Som en motsetning til de store og rike gravhaugene fantes det også enkle flatmannsgraver uten utstyr. Kanskje det var trellene som ble gravlagt slik. Ellers så hadde vikingenes graver ofte en markering med en haug eller røys og lå godt synlig på tunet – derav ordet *heygja/haugsetja*.

Andre døde ble det reist bautasteiner for gjerne prydet med ikonografi og runer. Denne skikken stammer helt fra folkevandringstiden. I vers 72 i *Håvamål* blir det pekt på hvordan barn ofte reiser bautasteiner etter sine foreldre:

SON ER KJÆRFENGÐ, OM SEINT KOMEN, ETTER FAREN FÓR.
SJELDAN BAUTASTEINER NÆR BRÁUTI STEND,
UTAN FRENDAR FEKK DEI REIST.

Runesteiner til minne om avdøde ble ikke alltid reist over graven. De ble gjerne også reist på offentlige plasser, ved veier og broer slik at de var godt synlige der det ofte var folk. De ble reist for både kvinner og menn. Vikingene reiste også runesteiner utenfor Norden, særlig på de britiske øyene. Ofte var det flere som var involvert i arbeidet med minnesteinen, f.eks. ved at en slektning eller venn hadde det overordnede ansvaret mens ulike spesialister sørget for frakt, fysisk plassering og runeinskripsjoner.

Runeinskripsjoner på minnesteiner kan gi opplysninger om hvem som fikk steinen reist, yrke, slekten til den avdøde og dødsårsaken. Et eksempel er en runestein på gården Stangeland ved Sandnes i Rogaland. Den er tydet slik:

TORBJØRN SKALD REISTE DENNE STEIN
TIL MINNE OM S(...)-TØRE, SIN SØNN,
SOM FALT I DANMARK.

Artikkel:

Dette vitner om en historie hvor Torbjørn skald har mistet sin sønn i strid i Danmark. Det kan dreie seg om en av kampene mot danskekongen Harald Gormson Blåtann, som forsøkte å ta makten over Sør-Norge på slutten av 900-tallet.

Skikken med å sette opp runesteiner ble etter hvert også benyttet av de tidlige kristne i Skandinavia. Det kan ses blant annet ved at en del runesteiner fra sen vikingtid er blitt prydet med kors. I Jelling i Danmark ble konverteringen til kristendommen markert på kongeslektens hedenske gravplass med en storslått runestein med ornamenter rundt et kristusbilde til minne om kong Harald Blåtann som ifølge runeteksten kristnet danskene.

Forestillinger som kan knyttes til dødsritene

Vikingenes død var etter kildene å dømme spesielt knyttet til forestillinger om ære. Skaldediktningen og sagaene fokuserer sterkt på konger og helters død og begravelse. Både diktningen og gravene var med på å gi et ærerikt minne og ettermæle for den avdøde og slekten personen tilhørte. Mektige konger og gode krigere kunne komme til Valhall etter sin død og treffe Odin selv. *Hákonarmál* forteller hvordan Håkon den Gode til tross for at han var kristen fikk en ærerik mottakelse av Odin i Valhall etter å falt i krig rundt år 960 e.v.t. Begravelsen av konger og krigere reflekterte gjerne trosforestillingene om Valhall ved at de fikk med seg våpen og utstyr de kunne få bruk for når de skulle trene kamp og ha gilder i Odins dødsrike frem til ragnarok og kampen mot jotnene kom. Mangel på hjelmer og brynjer i gravene kan være en indikasjon på at slik beskyttelse var regnet som unødvendig på et sted hvor døden kun var midlertidig og alle falne ble vekket til live hver dag.

Det var ikke bare menn som kunne komme til Valhall. I fortellingen i *Snorre-Edda* om *Hjadning-striden* har vi et eksempel på hvordan en kvinne blir til valkyrie. Kongsdatteren Hild Hognesdatter blir bortført fra Norge av kongen Hedin Hjarrandesson og dette fører til en evig

Artikkel:

strid mellom de to slektene hvor Hild blir forvandlet til en valkyrie som kan vekke de falne i striden helt til ragnarok. Dette tyder på at kvinner som hadde en rolle i strid også hadde et håp om å komme til Odin. Kanskje dette også var en årsak til deres mange roller som stridseggere framfor forsonere i islendingesagaene.

I de skriftlige kildene som er nedtegnelser av muntlige tradisjoner – slik som skaldedikt, eddadikt og sagaer – er det ofte Valhall som vektlegges når det gjelder dødsriker. Det kan komme av at det ikke var vanlige folk som var opphavet til disse kildene. De har gjerne blitt til i vikingtidens herskermiljøer hvor fokuset var mer på Odin som var kilde til makt og ære enn andre guder. Men det fantes også forestillinger om andre dødsriker. Frøya har sitt Folkvang som er tynt beskrevet i kildene og Tor skal også ha tatt i mot døde. I eddadiktet *Hårbardsljod* er Odin og Tor i krangel om hvem av dem som er gjevest. Da kommer det frem i vers 24-25 at Odin synes han henter folk fra bedre kår blant de døde enn Tor, mens Tor derimot synes at Odin dømmer urettferdig og kritiserer han for forskjellsbehandling. Tor var også en populær gud i vikingtiden, og kanskje mer populær blant folk flest enn Odin da han kunne gi vern og styrke til alle som stod på god fot med han selv om de ikke var herskere eller krigere. Det er også utbredt med torshammere i gravene. På gården Hilde i Innvik i Nordfjord er det f.eks. funnet en rik kvinnegrav hvor det var et knippe med ni torshammere. Det kan derfor spørres om mange trodde eller ønsket at de kom til Tor etter døden. Det å ha et vennskap til en gud eller gudinne gjennom blot, gjensidig kommunikasjon og bruk av gjenstander knyttet til denne makten, kunne kanskje tenkes å øke sjansen for å komme til deres dødsrike ved livets slutt fremfor å ende i Hels underverden.

I beskrivelsen av *Balders bålferd* i *Snorre-Edda* får Balder en storslått likbrenning i en båt som settes ut i vannet. Balder rir så etter sin død over Gjallarbrua til Hel og får sitte i høysetet i hallen der. Hel er som kjent et annet viktig dødsrike som vikingene trodde på. Det er et underjordisk sted som vanligvis ikke blir beskrevet som vakkert og trivelig. Men Balder ser allikevel ut til å ha fått en bra mottakelse der. Skildringen av Balders båtbegravelse kan ha vært et forbilde for

Artikkel:

ordinære båtbegravelser i vikingtiden. Den har mange av de samme elementene slik som begravelsesfølget, likbrenningen, og ofringen av gjenstander og dyr på bålet. Det er verdt å merke seg at det er ulike makter tilstede og ikke bare æser og vaner. Det kom også jotner som rimtusser, bergriser og en gyger som var en form for trollkvinne. Det kom også en dverg ved navn Lét, som var så uheldig å bli sparket på bålet av Tor. Det kan tenkes at folk trodde at ulike makter også kunne komme på besøk når mennesker ble begravet også, men det vet vi lite om.

Balders båtbegravelse kan også sammenlignes med en annen viktig kilde til dødsriter. På begynnelsen av 900-tallet skrev en arabisk geograf med navn Ibn Fadlan en detaljert beskrivelse av en vikingbegravelse ved Volga. Her er de samme hovedelementene som tidligere er nevnt fra ordinære båtbegravelser med. I tillegg er det andre interessante likheter med Balders båtbegravelse. En skummel dame som kalles for ”dødsengelen” har en viktig kultisk funksjon under offerseremonien i beretningen til araberer. Det er derfor trolig at hun kan representere gygeren Hyrrokin fra baldermyten, hun som setter båten ut på vannet så den tar fyr og dermed kan sies å starte offerseremonien hvor båten og liket føres over til den andre siden. Balders kone Nanna er et annet element som kan diskuteres i forhold til offerritene. Hennes hjerte brister og deretter følger hun etter sin mann på bålet. Dette har blitt tolket som en form for enkebrenning. Fadlan beskriver også hvordan kvinner kunne følge avdøde menn på bålet, noen ganger var de hustruer og andre ganger slavejenter. Det er også verdt å merke seg at Ibn Fadlan kan ha overdrevet sine beretninger for å sette hedninger i et dårlig lys. Dette kan for eksempel ha vært tilfelle når det gjelder de seksuelle handlingene han beskriver overfor slavejenta som ofres, hvis det da ikke har vært en del av en form for fruktbarhetskult innenfor dødsritene. Araberen er også overrasket over mengden alkohol som drikkes under begravelsen. Skåldrikkingen har vært en viktig rituell handling i tilknytning til gravølen i vikingtiden, men at de drakk dag og natt er kanskje en overdrivelse fra araberens side. Avslutningsvis settes det opp en haug over den brente kongen og på haugen blir det satt opp en bjørkestamme hvor navnet hans står, ifølge Fadlan.

Artikkel:

Gravhaugene har trolig vært et viktig sentrum for dyrkelse i den førkristne forfedrekulten. Olav Geirstadalv var en konge i ynglingeætten som ble dyrket etter sin død. Det ble holdt blot ved gravhaugen hans til godt år og gravhaugene ble sett på som fruktbarhetsfremmende. Da Åsta Gudbrandsdatter skulle føde Olav Haraldsson, ble belte til Olav Geirstadalv – ifølge deler av sagalitteraturen om Hellig Olav – tatt ut av graven og brukt som magisk fødselshjelper.

Snitt av en typisk gravhaug

Jula har vært en høytid hvor det var viktig å minnes sine forfedre. Da drakk man en skål under gildet for sine døde og hauglagte frender. Det er trolig ikke tilfeldig at jula har blitt en tid hvor nordmenn legger kranser og lys på gravene. Denne skikken har blitt sterkt motarbeidet av kirkegårdsmyndighetene uten hell. Utenom forfedrekulten som var knyttet til de hedenske høytidene, så var det viktig at gravene fikk ligge i fred. Det skulle være en gjensidig respekt mellom de døde og levende ved at vi ikke forstyrret dem slik at de heller ikke forstyrret oss. Frykten for gjenferd var svært reell, også i vikingtiden. Gravfreden måtte derfor overholdes så de døde fikk ligge i fred. Ved enkelte tilfeller har det allikevel vært en skikk å sitte på haug for å kommunisere med de døde. Dette var trolig en form for meditasjon som gjerne høvdinger og de som utøvde seid gjorde for å få kontakt med forfedre og tilegne seg visdom.

Oppsummerende kommentarer

Både når det gjelder skikker og trosforestillinger knyttet til døden fantes det et bredt mangfold i vikingtiden. Det var ingen ensidig

Artikkel:

kultur, men en kompleks verden med ulike dødsriter og trosformer som vi kan finne spor av i kildene til vår historie. Jeg har etter min mening gitt en grunnleggende oversikt, men det anbefales å lese mer av litteraturen i litteraturlisten for de som vil gå i dybden og lære mer om temaet siden det f.eks. finnes flere store gravplasser eller dødsriker man kan lese og lære mer om.

Gravrøysene på Kalvøya

Som åsatroende kan det også være inspirerende å lese om dette emnet når det gjelder å få et mer bevisst forhold til døden og hvordan man en gang selv ønsker at sin begravelse skal være. Siden vigslet jord på kirkegården ikke lenger er det eneste alternativet for de som bor i Norge, kan det være nyttig å gjøre seg noen tanker om hvordan en eventuell hedensk begravelsesseremoni kan ordnes. Det finnes fortsatt en del lovbestemmelser å ta hensyn til, men i det store og hele kan det nå ordnes på en mer hedensk måte. Kanskje man har et ekstra nært forhold til en bestemt gud eller naturkraft som man vil skal komme til uttrykk i sitt siste ønske. Kanskje man vil at asken skal spres på havet, eller på en haug eller røys et bestemt sted i skogen til lyden av

Artikkel:

trommer og sang om æser og vaner fremfor å bli satt i jorden under kristen bønn ved en kirke. I så fall kan det være lurt å ta lærdom om hvordan dette var i vikingtiden og komme døden i forkjøpet med å skrive et siste ønske.

Kilder & Litteratur

- Eggen, Erik. (2002). *Balders bålferd og Hjadningstriden i Snorre-Edda* [oversettelse]. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Gräslund, Anne-Sofie. (1980). The Burial Customs: A study of the Graves on Björkö [Kompendiumkopi fra 1981]. I: *Birka : Untersuchungen und Studien / hersausgegeben von Kungl. vitterhets historie och antikvitets akademien* (Bind IV). Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Hodne, Ørnulf. (2007). *Jul i Norge: Gamle og nye tradisjoner*. Oslo: J.W. Cappelens forlag.
- Hoftun, Oddgeir. (2001). *Norrøn tro og kult: ifølge arkeologiske og skriftlige kilder*. Oslo: Solum forlag.
- Krag, Claus. (u.å.). *Olav Geirstadalv - Utdypning*, http://www.snl.no/nbl_biografi/Olav_Geirstadalv/utdypning (oppført 31.08.2010).
- Krogh, Knud J. (1983). The Royal Viking-age Monuments at Jelling in the Light of Recent Archaeological Excavations. *Acta Archaeologica*. København: Munksgaard.
- Montgomery, J.E. (2000). Ibn Fadlan on the Rusiyyah [oversettelse]. *Journal of Arabic and Islamic Studies*. Bergen: Universitetet i Bergen, Section of Middle Eastern Language and Cultures.
- Mortensson-Egnund, Ivar. (2002). *Håvamål og Hårbardsljod i Edda-kvede* [oversettelse]. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Myhre, Bjørn. (1992). The Royal Cemetery at Borre, Vestfold: A Norwegian Centre in European Periphery. I: M. Carver (Ed.), *The age of Sutton Hoo. The Seventh Century in North-Western Europe*. Woodbridge, Suffolk: The Boydell Press.
- Näsström, Britt-Mari. (2001). *Blot: Tro og offer i det førkristne Norden*. Oslo: Pax forlag.
- Roesdahl, Else. (1992). Princely Burial in Scandinavia at the time of Conversion. I: Calvin B. Kendall & Peter S. Wells (Eds.), *Voyage to the Other World: The Legacy of Sutton Hoo*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Solberg, Bergljot. (2003). *Jernalderen i Norge: Ca. 500 f.Kr.-1030 e.Kr.* Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
- Spurkland, Terje. (2001). *I begynnelsen var futhark: Norske runer og runeinnskrifter*. Oslo: LNU og J.W. Cappelens forlag.
- Steinsland, Gro. (2005). *Norrøn religion: Myter, riter og samfunn*. Oslo: Pax forlag.
- Ström, Folke. (1985). *Nordisk hedendom: Tro och sed i förkristen tid*. Göteborg: Akademiförlaget.

Ønde ånder, jotner, vetter eller tilfeldigheter?

av Ine Rosland

Jeg tror i utgangspunktet ikke på onde ånder. Jeg ønsker at alt alltid skal være positivt. Men noen ganger får jeg bevis på at det finnes noe annet...

For noen år siden startet batterilampa på bilen min å lyse samtidig som bilen til Marion ble helt død.

Etter flere dager på verksted klarte mekanikerne omsider å få liv i bilen hennes. Men dette resulterte i at Marion, som på den tiden var forstander (dvs. leder), ikke kom seg til Torreblotet og deretter trakk seg som forstander fra foreningen.

Batterilampa på min bil fortsatte å lyse. Frontlysene gikk ikke lenger automatisk på. Bilen var slik i flere år. Jeg måtte bare leve med det. Hver gang den var på verksted ble mekanikerne fascinert. Der var det jammen mye spenninger. Slik skulle det jo ikke være. De konkluderte gang på gang med at det var en "fantomfeil". Jeg har hørt det før. Det blir gjerne det med litt spøkelser.

Da vi flyttet, lovet jeg min tenåringsdatter at hun skulle få lov til å få hund. På dette tidspunktet hadde vi opplevd at hun flere ganger hadde gått inn i en slags transe hvor hun etterpå ikke husket hva hun hadde gjort.

Reportasje:

Fordi hun er allergisk mot hunder med underhår og vi begge var inneforstått med at vi ikke kunne anskaffe oss en liten valp når jeg var i fullt arbeid og hun på skole, lette vi etter en allergivennlig hund som ikke var valp. Vi fant kjapt en liste over allergivennlige hunderaser på nett. Etter å ha lest annonser på Finn.no i noen uker, la vi Lasa Apso til på listen. En dag etter at jeg hadde ringt på noen annonser ble jeg oppringt av en mann som hadde en Shih Tzu tisper de vurderte å selge. Han reklamerte veldig for rasen. Dette var en rase vi aldri hadde hørt om. Jeg trodde mannen var noen jeg hadde ringt, som nå ringte tilbake, så det ble litt misforståelser. Da jeg så sjekket loggen for oppringte nummer på telefonen min, viste det seg at jeg aldri hadde ringt ham. Jeg hadde oversett annonsen hans fordi jeg aldri hadde hørt om rasen. Jeg sjekket på nett om det han sa stemte. Det gjorde det. Shih Tzu, den minste av tempelhundene, sies å være ekstremt lykkebringende og skremme bort onde ånder.

Vi kjøpte ikke tisperen som den ukjente mannen ringte om. Som så mange andre av hundene vi så på, så bestemte familien seg for å beholde den selv. De hadde vurdert å selge fordi de skulle flytte, men de klarte å finne en bolig som tillot dem å beholde hunden. Vi tok imidlertid kontakt med en oppdretter og kjøpte en fem måneder gammel Shih Tzu hann som heter Merlin.

Shih Tzuen Merlin

Reportasje:

Fra det øyeblikket han kom inn i bilen sluttet batterilampa å lyse. Min datter har ikke hatt noen flere transelignende anfall. Den virket! Shih Tzuer er så glade og fornøyde at negativitet forsvinner. Jeg syntes dette fungerte så bra og ble så glad i hunden at jeg bestemte meg for å skaffe meg en selv. Derfor har vi nå to. En liten tisse som heter Lillian og selvfølgelig Merlin.

Kinesisk folketro har faktisk vist seg å stemme. For noen måneder siden fikk jeg flere eksempler på hvor bra hundene beskytter mot ”onde ånder”. Vi hadde en barnevernssak på jobben. Vi ble høyt og tydelig forbannet, og hvis blick alene kunne drepe, ville vi vært døde. Sinte tanker dirigert med styrke kan tydeligvis skade. Det hendte jeg våknet med kraftige kramper i magen. Men bare jeg hadde en hund på fanget i noen minutter, forsvant smertene.

Shih Tzuen Lillian

Jepp! Shih Tzuer beskytter mot onde ånder og onde ånder er ikke en fantasi. Hva det egentlig er – om det er menneskers negative, sinte tanker eller noe annet man vanligvis ikke ser, eller begge deler – skal jeg ikke spekulere videre i. Ubehagelig er det i hvert fall om det gir seg utslag i for høye elektriske spenninger, smerter eller transer man ikke selv har kontroll over. Det er derfor supert at det finnes hunder som beskytter mot den slags.

Musikk anbefales

av Thomas Gramstad

Voluspaa: *Åsa* (2010)

Voluspaa er et norsk band som Freddy Skogstad tok initiativet til i 1994. *Åsa* er deres nyeste album. Dette er en god blanding av metall, akustisk og folkemusikk, til tider med et symfonisk preg. Selv kaller de det de gjør for "nasjonalromantisk svartmetall". Musikken er på samme tid full av trøkk og kraft, samtidig som den også er klart melodios og "romantisk". Sangen er mest mannlig, men også kvinnelig vokal. Flere steder går sangen i retning av strupesang (av den dype, kraftig brølende stilen, à la tuvinsk kargyraa eller tibetanske elefantmantra). Folk metal eller folkemetall er en levende og aktiv sjanger med mange spennende utøvere, og Voluspaa er et godt eksempel på og en god grunn til å gjøre seg kjent med sjangeren.

www.voluspaa.com

www.youtube.com/ffbrec

www.myspace.com/voluspaa

Kouame Sereba & Erik Wøllo: *Bako* (2010)

Kouame Sereba fra Elfenbenskysten har bodd i Norge siden 1983, og er en multi-instrumentalist og vokalist som krysser og blander mange sjangre, f.eks. jazz, folkemusikk, samtidsmusikk og moderne afrikansk musikk. Med albumet *Bako* utgitt på Etnisk Musikkklubb innfører de et nytt sjanger-navn: "Ambient afro-beat". Det er en god beskrivelse. Her blandes vest-afrikanske rytmer med et moderne

Anmeldelser:

elektronisk lydbilde, og resultatet er en behagelig laidback flytende strøm av musikk som kan fungere som chill-out. Ambient elektronika og vest-afrikanske trommerytmer er to energiformer som i utgangspunktet står langt fra hverandre, derfor er det så spennende – og imponerende – at de to går så godt sammen som det de gjør her, med et organisk, til tider kontemplativt uttrykk med vekt på stemninger og dybde, men samtidig alltid med rytme-elementet klart og godt tilstede på en måte som passer helt inn og tilfører en ekstra dimensjon.

www.sereba.com

www.etniskmusikkclubb.no

www.emcd.no

Div.: Ditt indre skattekammer (2008)

Dette albumet er et samarbeidsprosjekt mellom Peter Grün, Astrid Elisabeth Pedersen og Erlend Falck. Musikken er atmosfærisk og stemningsfull new age preget av ambient elektronika i kombinasjon med kvinnelig og mannlig (Falck) vokal, tanpura, lur, horn, indianske fløyter, gonger, kirkeklokker m.m., og er inspirert av meditativ og kontemplativ praksis (sangen er mantrasang og bønner). De 5 sporene utgjør melodisk spennende komposisjoner og har et variert og vakkert klang- og lydbilde. Alle sporene har også en fin stemningsbalanse mellom det sfæriske og ”høye” på den ene side, og det underjordiske og ”dype” på den annen side.

www.epiccircles.com

Sainkho Namchylak: Nomad (2007)

Sainkho er en som oftest eksperimentell sanger med en stemme som går over mange oktaver, er opprinnelig fra Tuva, utdannet i Moskva og andre steder, bosatt i Østerrike. Hennes musikk spenner vidt, fra

Anmeldelser:

tradisjonsmusikk/folkemusikk til avant-jazz, fra overtonesang til elektronika, fra samtidsmusikk til tuvinsk strupesang (Khöömei). Nomad er gitt ut i forbindelse med hennes 50-årsjubileum, og prøver å formidle litt av alle hennes musikalske retninger i ett album. Nomad er ikke for de lettskremte, da Sainkho gjør ting med stemmen som nok de fleste i utgangspunktet ikke ville ha trodd kunne være mulig. På dette albumet fungerer musikken i stor grad som bakgrunn for Sainkhos stemme, som går høyt og lavt, fra høye skrik og vokal ”knitring” til dype strupebrøl. Et album som utfordrer, underholder og imponerer.

www.sainkho.net

www.myspace.com/sainkhonamchylak

www.discogs.com/artist/Sainkho

www.avantart.com/music/sainkho/

Rapture of the Deep:

humpback whale singing (2001)

Dette er en serie opptak av knølhvaler utenfor Virgin Islands. De 8 sporene er et lite utvalg fra opptak gjort over mange år av Paul Knapp Jr. Det har etterhvert kommet mange album av hvalsang, gjort av forskjellige personer og grupper over hele verden. I mange tilfeller kombineres hvalsangen i studio med andre lyder og med musikkinstrumenter. Det er ikke gjort her, på dette albumet er det kun hvalenes egne stemmer man får høre. Dette gir rom for at tilhøreren kan fordype seg i og la seg oppsluke av underlige stemninger og kraftfulle, ofte ensomme, lengselsfulle rop fra havdypet...

www.whalelistening.com

en.wikipedia.org/wiki/Whale_song

Årsmelding

2009

for Foreningen Forn Sed

- På våren har vi tatt initiativ til å lage et mobilt hov.
- En Odin støtte har blitt til.
- Årsmøte ble avholdt på Sandbakken 20 mars.
- Vårblot ble holdt på Nes i Romerike.
- Høstblotet ble holdt på Vettakollen.
- Medlemsbladet *Ni Heimer* ble utgitt i desember 2009.
- Til sammen 3 styremøter ble avholdt i løpet av 2009;
1 på GHK Instituttet, 2 hos Forstander Ø.S.
- Det er klargjort en viljeserklæring som vil bli sendt ut 2010.
- Systematisk arbeide med ritualene er i gang satt; fortsetter i 2010.
- Arkiveringspraksis/funksjon er under evaluering.

**[Årsmeldingen ble underskrevet av Vidar Freddysson & Ivar Hille,
og deretter sendt inn til de rette offentlige instanser]*

fjordblotet

30. júlí 2010

Fjordblotet

2010

Fjordblotet 2010

Referat fra

Årsmøtet 2010

Øyvind ønsker velkommen.

1.

- Innkalling godkjent.

- Tilstede: Vidar Freddyson, Ivar Hille, Iris Volgin, Ine Rosland, Øyvind Siljeholm & Gunnhild Hagberg-Karlsen (ikke medlem/stemmerett).

2. GHK referent. Signerere Vidar & Ivar.

3. Møteleder: Ivar Hille valgt.

4.

a) Årsmelding for 2009 ved Ine – jf. eget vedlegg. Godkjent.

b) Dagens situasjon:

Vi er stabile i medlemstall (omkring 50 stk; pr. dato 54). Styret i Oslo fungerer også som et lokalt blotslag; men vi oppfordrer alle til å ha lokale blotslag (hjemme) – den enkelte kan gjøre som han/hun selv vil og regne med å få støtte av FFS i dette. Som off. trosorg. så synes det som en del er fornøyd med å være medlem et sted, og at det i seg selv oppfyller deres (åndelige) behov. Vi vil fortsette å jobbe med å holde kontakten med medlemmene, oppmuntre og støtte de som ønsker å gå i gang med egne blotslag – FFS har også her en utfordring.

5. Økonomi:

Er i gang igjen med støtte fra statssamfunnet. Vi tar ikke kontingent; vi bedriver altså frivillig arbeid med statsstøtten vi får – og sånn går nå dagene. Lokalitet for våre arr. er så langt i hovedsak basert på frivillig utlån fra privatpersoner. Vi har drømmer om et eget foreningshus en dag; men da må vi bli mange flere... Så foreløpig fortsetter vi på frivillig basis, på steder vi blir tilbudt gratis.

Lokallag utenfor Oslo:

Bør være muligheter for å stifte lokallag i hhv. Trondheim, Stavanger og Østfold; vi skal følge opp det, noen fra hovedstyret kan f.eks. dra på besøk. Vi kommer tilbake til fremferd.

Et lokallag i Østfold som har tatt kontakt med både FFS og Bifrost er nå blitt meldt inn i Bifrost; vi ønsker å holde kontakt med dem allikevel – kanskje dra på besøk når de holder blot e.l.

Regnskapet 2009:

- Gjennomgang av postene.
- Regningen for Ni Heimer 2009 kom i 2010; derfor ikke på budsjett for 2009.
- Se forøvrig eget vedlegg.
- GODKJENT.

Budsjettet 2010:

- Se eget vedlegg.
- Reisebudsjett for FFS aktiviteter i forb. med ritualer og å holde kontakten med medlemmene kommer i tillegg til oppsatt budsjett; vi kan ikke beregne hva det bli på nåværende tidspunkt, og lar det være en åpen post.
- Sjelesørgerkurs så vi også kan tilby ”sjelsomsorg” i fengsel: Vidar & Ivar kunne tenke seg det – vi skal undersøke sjelesorgkurs (TF, Psykologisk institutt). Foreningen vil ev. betale for kursing.

6. Valg av nytt styre:

Styret pr. 20 mars. 2010

Forstander: Øyvind — siste året av perioden (ikke på valg).

Sekretær: Vidar — (på valg) – stiller seg til disposisjon for valg.

Vara sekretær: Ivar — (siste året av perioden, ikke på valg).

Kasserer: Ine – (ikke på valg).

Styremedlem: Per – (på valg) stiller seg til disp. for gjenvalg.

Styremedlem: Terje (fra Trondheim) – (på valg).

Redaktør: Gunnhild (på valg) – stiller seg til disp. for gjenvalg (ikke-medlem).

Styremedlem: Iris (på valg).

(Nytt) Styret f.o.m. 20 mars 2010

Forstander: Øyvind Siljeholm

Sekretær: Ivar Hille

Varasekretær: Vidar Freddyson

(funksjon byttet Ivar/Vidar pga. langvarig sykdom)

Kasserer: Ine Rosland

Styremedlem: Per Bernard Evensen

Styremedlem: Iris Volgin.

Redaktør: Gunnhild Hagberg-Karlsen

- IKT-ansvarlig er fremdeles Thomas G. – vi må alle bli flinkere til å bli konkrete i fht. endringer/oppdateringer som skal gjøres; vi kan gjerne bruke sekretæren som formidler av ting til Thomas hvis behov for større sammenfatninger.

7. § 6, første ledd: ”(...) første helgen i juli. (...)” endres til ”(...) før 1. april. (...)”.

Endringen er begrunnet med krav fra fylkeskommunen mht. innsending av papirer.

8. Annet:

Vårblotet 2010: Dato som planlagt.

- Alternativ til sted: Østfold, eller ev. Maridalen. Se hvor medlemmer bor for å velge egnet blotsted. Alle undersøker alternativer; vi oppsummerer alternativene neste helg (27.-29. mars), og vi velger sted da. Ine sender ut mail om hvor medlemmene i Østfold er konsentrert til oss i styret.

- Vi tar med effekter som vi pleier. Alkoholritt alternativ? - avgjøres hvorvidt neste helg.

Visjon v/Øyvind:

- ”Visjon for relig. kulturbygging med FFS” – Bra innspill, begrepsbruk må saumfares – vi gjør dette på eget møte (styremøte).

- ”Sjaman visjon”: som over – de to bør slås sammen.

Status for arkivet:

- Vi fører en *medlemsprotokoll* i en mappe per i dag. Mål: Medlemsperm med en plastlomme per person.

- E-poster – protokollere disse? Vurdere hva som skal arkiveres.

- Utgående brev må kopieres til arkivet.

- El.liste over medlemmene m/adr (postliste) som kan printes på klistremerker.

- Stempel m/ FFS logo trenger vi. G undersøker pris med lokale forhandlere.

- Arkivplan – det må vi lage, med vedtekter og f.eks. prosedyre for oppfølging ved mangel på tilbakelevering. Vi må ha eget styremøte om dette. Tirsdag 20. april, kl. 18.00, GHK Instituttet.

(Sett da dato for neste møte om visjoner på dette møtet).

- Forstander oppbevarer alle brev fra fylkeskommunen.

Ni Heimer – neste nummer arbeidsdato for utgivelse **. Følgende skal med:

- Viljeserklæring
- Om begravelsesritualet: Ivar (leverer i løpet av Juni)
- Nicolai – skipsbegravninger: Vidar
- FFS-visjonene skal med: Øyvind
- Referat fra Årsmøte
- Årsmelding 2009

Musikk & Foreningen:

- Vidar skal på bongatrommekurs.
 - Thomas har fått sammenleggbare didjeridoo.
 - Øyvind holder på å utvikle strupesang uttrykk.
- I forbindelse med blotene, stemningsfullt med tromme under blotet; var fint på Kalvøya.

Hvordan bruke musikk i anledning blotet:

- Som intro/outro til blotet? For å sette stemningen.
 - Som en del av ritualet? Som personlig uttrykk under skålen.
 - Som en sosial aktivitet etter gildet?
- Diskutere dette for hvert blot.

Aktivitetskalender:

- Midtsommerblot: Onsdag 14. juli, på en av øyene i Oslofjorden. Sjekk om båttilatelse.
- Utgivelse av Ni heimer i August.
- Høstblot: Lørdag 16. oktober. Sted settes senere.
- Torreblot: Fredag 14. januar 2011. Sted settes senere.

Knesetting:

- Foreningen skal holde knesetting for noen i august.
- Forslag fra Ivar: Ta et eget møte om dette i juni; selve datoen bestemmes på møte 20 april.

Honorar for styret:

- Tilbakebetaling av bilag – levere kvittering.
- Fast styrehonorar foreslår Øyvind: Til drøfting: F.eks. Kr 1000, altså kr 7000 til sammen; men det viser seg å være 18 % av budsjettet – det er uforholdsmessig mye.

- Ivar foreslår en statutt om at honorarer til styret ikke skal utgjøre mer enn 5 %.
- Ivar mener at foreningen bør bli større og anskaffe mer artifakter før ev. honorar skal prioriteres.
- GHK vil ikke ha honorar. Vidar vil ikke ha honorar.
- Foreløpig legger vi saken på is. Hvis vi trenger å få dekket utgifter ifb. med FFS arbeid, ta kontakt med Ine.

Husk å få med på dagsorden til neste årsmøte at antall medlemmer i styret endres -> blir mindre

- Regionale representanter? Fra lokallag?

WCER (Internasjonal kongress for etniske religioner):

- Info v/Øyvind. Årets samling i Italia.
- Skal FFS bli med der? Synliggjøring av FFS og styrkning av rettigheter for denne type organisasjoner.
- Stemming: FFS melder seg inn i WCER: Vedtatt med 4 stemmer, 1 blank.

Møtet heves kl. 21.37.

**[Årsmøtet ble avholdt den 20. mars 2010. Referatet ble underskrevet av Vidar Freddysson & Ivar Hille den selvsamme aftenen, og deretter sendt inn til de rette offentlige instanser. Den her gjengitte versjonen er en korrekturrettet utgave av referatet; underskriftene er heller ikke tatt med her.]*

Ægishjalmur

FFS har fått spesiallaget sølvsmykker av *Ægishjalmur* – en såkalt magisk binderune som det berettes om i Edda. Den kan du nå anskaffe til personlig bruk og besmykkelse.

Foto: Kåre Hofftvedt

Ægishjalmur, sølvanheng, 3,3 cm i diameter:

kr 280,- (+ ev. porto) for FFS-medlemmer.

kr 375,- (+ ev. porto) for ikke-medlemmer.

kr 350,- (+ ev. porto) pr/stk ved kjøp av flere for videresalg.

*Bestilles via e-post til styret@forn-sed.no.

(Kan også spesialbestilles i annet materiale, ettersom støpeformen tilhører FFS.)

Historical Background of Ægishjalmur

The "helm of awe", worn by Odin in Norse mythology. It was used to intimidate enemies on the battlefield, a power which was produced by the symbol on it. It was one of the treasures the dragon Fafnir hoarded. The term ægishjalmr probably did not refer to a real, physical helmet originally, but rather originated in the use of a special kind of magic called seiðr. The ægishjalmr is a special subset of seiðr magic called sjónhverfing, the magical delusion or "deceiving of the sight" where the seið-witch affects the minds of others so that they cannot see things as they truly are. The role of seiðr in illusion magic is well-documented in the sagas, particularly being used to conceal a person from his pursuers.

(fra <http://www.vikinganswerlady.com/aegishjalmr.shtml>.)

FFS-nytt:

foreningen forn SedS

Aktivitetskalender

2010

- **16. oktober:** Høstblot, Skedsmo

2011

- **15. januar:** Torreblot, Kalvøya
- **19. mars:** FFS Årsmøte 2011, Ytre Enebakk
(hjemme hos leder Øyvind Siljeholm Arnesen)

Se Aktivitetskalenderen på våre nettsider

www.forn-sed.no

for oppdateringer.

Foreningen Forn Sed (FFS)

Post: Postboks 8851 Youngstorget, 0028 Oslo, Norge

E-post: forening@forn-sed.no